

**ԱՖՐԻԿԱՅՈՒՄ ՖՐԱՆՍԻԱՅԻ ԳԱՂՈՒԹԱՅԻՆ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ***

Ժաննա Հարությունյան

Բանալի բառեր` Ֆրանսիա, Աֆրիկա, գաղութային քաղաքականություն, տնտեսական շահ, ծուլման քաղաքականություն, պաշտպանական պայմանագրեր, Ֆրանկոֆոնիա, ռազմական միջամտություն:

Միջազգային ասպարեզում Ֆրանսիայի դերն ու ուժը ձևավորեցին վերջինիս արտաքին քաղաքականությունը Աֆրիկայի նկատմամբ: Իր քաղաքական և տնտեսական ուժով Ֆրանսիան իրենից մեծ ուժ էր ներկայացնում Եվրոպայում և աշխարհում: Ֆրանսիան երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո Եվրոպական համայնքի վեց հիմնադիր անդամներից մեկն էր և առաջնորդող դեր էր խաղում Եվրոպայում: Ֆրանսիան ազդում էր համաշխարհային քաղաքականության վրա նաև միջազգային կազմակերպությունների միջոցով. ՄԱԿ-ի Անվտանգության խորհրդի և ՆԱՏՕ-ի մշտական անդամ է, անդամակցում էր նաև Մեծ 8-ին և Մեծ 20-ին:

Ֆրանսիան Աֆրիկայում վարում էր ռեալիստական արտաքին քաղաքականություն, համաձայն որի` պետությունները ձևավորում էին իրենց արտաքին քաղաքականությունը` ըստ իրենց ազգային շահի: Ֆրանսիայի հետաքրքրությունը Աֆրիկայի նկատմամբ սկիզբ է առնում 17-րդ դարից , երբ Արևմտյան Աֆրիկայի ափին (այսօր արդեն Սենեգալում) կառուցվեց առևտրային նավահանգիստ:[1]

Եվրոպական նախկին գաղութային տերությունները, ներառյալ Ֆրանսիան, ՄԲ, Չեռմանիան, Իտալիան, Պորտուգալիան, Իսպանիան և Բելգիան, 1884-1885 թթ. ստորագրեցին Բեռլինյան ակտը` նպատակ ունենալով բաժանել Աֆրիկան և պաշտպանել իրենց տնտեսական և քաղաքական շահերը Բեռլինի կոնֆերանսում: 1884-1885 թթ. Բեռլինի կոնֆերանսը մեծ քաղաքական շրջադարձ էր Եվրոպայի գաղութային քաղաքականության և Աֆրիկայում նոր իմպերիալիզ սկսելու ճանապարհին: Բեռլինի կոնֆերանսով գաղութատերերը արդարացնում էին իրենց դաժան գաղութատիրությունը Աֆրիկայում: Ֆրանսիայի գաղութային քաղաքականության հիմնակետը Աֆրիկայի հարուստ ռեսուրսների շահագործումն էր: [2]

Ֆրանկոֆոն Աֆրիկայի պետություններն էին Ալժիր, Մարրոկկո, Թունիս, Մավրիտանիա, Սենեգալ, Ֆրանսիական Սուդանը (այժմ` Մալի), Գվինեա, Նիգեր, Վերին Վոլտա (այժմ` Բուրկինա Ֆասո), Դահոմեյ(այժմ` Բենին), Գաբոն, Միջին Կոնգո (Կոնգոյի Հանրապետություն), Ֆրանսիական Կամերուն, Աուբանգի-Չարի (այժմ` Կենտրոնական Աֆրիկյան Հանրապետություն), Չադ, Ֆրանսիական Սոմալիլանդ, Կոմորոս և Մադագասկար: Իր գաղութներն ամրապնդելու համար Ֆրանսիան Աֆրիկայում կառուցեց երկու մեծ դաշնություններ` Ֆրանսիական Արևմտյան Աֆրիկա, Ֆրանսիական Հասարակածային Աֆրիկա. վերջինս այնուհետև դարձավ Ֆրանսիայի գաղութային կայսրության դաշնություն: Այն կազմում էր Դահոմեյ (այժմ` Բենին), Ֆրանսիական Գվինեա (այժմ` Գվինեա), Ֆրանսիական Սուդան (այժմ` Մալի), Մավրիտանիա, Նիգեր, Սենեգալ, Վերին Վոլտա (այժմ` Բուրկինա Ֆասո): Առաջին դաշնային կառավարությունը հիմնվեց Սենե-

* Հոդվածն ընդունվել է 20.11.2015:
Հոդվածը տպագրության է երաշխավորել ԵՊՀ Միջազգային հարաբերությունների և դիվանագիտության ամբիոնը:

գալում 1904թ.: Հետո հիմնվեց Ֆրանսիայի երկրորդ դաշնությունը 1910թ. և ներառում է Չադ, Գաբոն, Կամերուն, Կոնգո, Կենտրոնական Աֆրիկյան հանրապետությունը: 1960 թ. Աֆրիկյան պետությունների անկախությունից հետո երկու դաշնություններն էլ կործանվեցին: [3]

Հատկանշական է նշել, որ Ֆրանսիայի գաղութային քաղաքականությունը Աֆրիկայում տարբերվում էր ՄԲ քաղաքականությունից. ՄԲ-ի գաղութային քաղաքականությունն ուղղված էր Աֆրիկայի տնտեսական շահագործմանը, այնինչ Ֆրանսիան հիմքը դնում էր մշակույթային և քաղաքական ծուլման վրա: Ֆրանսիայի ծուլման քաղաքականությունն չէր հարգում Աֆրիկայի մշակույթն ու սովորույթները: Այն արգելում էր Աֆրիկյան լեզուները, մշակույթը, ինքնությունը: ՄԲ իր գաղութներին նայում էր որպես օտար հողերի, իսկ Ֆրանսիան՝ որպես իր մի մասնիկի: Դեռ ավելին՝ Ֆրանսիան պարտադրում էր Աֆրիկայում ֆրանսիական մշակույթ: [4]

Աֆրիկյան գաղութացնելու համար Ֆրանսիան այնտեղ հիմնում էր տնտեսական ու քաղաքական սեփական համակարգերը: Մինչ Ֆրանսիայի գաղութային քաղաքականությունը խաղում էր կարևոր դեր Ֆրանսիայի տնտեսական շահերի զարգացման հարցում, աֆրիկյան պետությունների տնտեսությունը անկում էր ապրում: Ֆրանսիան ստիպում էր իր գաղութներին առևտուր անելու ոչ թե միմյանց հետ, այլ միայն Փարիզի հետ: [5] Գաղութները պարտավոր էին թանկ գներով ապրանքներ ներմուծել Ֆրանսիայից և էժան գներով արտահանել դեպի Ֆրանսիա: Այս համակարգը հանգեցնում էր Ֆրանսիայի և իր գաղութների միջև անարդար առևտրային հարաբերությունների: [6]

Գաղութատիրության ժամանակահատվածում Ֆրանսիայի քաղաքականությունը հիմնված էր ռասիզմի և անհավասարության վրա: Աֆրիկայի բաժանման հարցում մեծ դեր էին խաղում Ֆրանսիայի առաջնորդները: Ֆրանսիան Աֆրիկայում հաջողությամբ իրականացնում էր «բալկանիզացիայի» քաղաքականությունը՝ ստեղծելով դաշնային համակարգ: [7] Գաղութային պատմության ընթացքում «բաժանիր և տիրիր» քաղաքականությունը իրականացվում էր եվրոպական նախկին գաղութային պետությունների կողմից: Օրինակ, Ֆրանսիան բաժանեց Աֆրիկյան որպես «Ֆրանկոֆոն», ՄԲ՝ որպես «Անգլոֆոն», Պորտուգալիան նասանտեց այն որպես «Լուսոֆոն»: Ի տարբերություն ՄԲ-ի, որն իրականացնում էր անուղղակի միջամտության քաղաքականություն, Ֆրանսիան իրականացնում էր ուղղակի միջամտության քաղաքականություն: Գաղութայնացված Աֆրիկայում Ֆրանսիան նախընտրում էր կենտրոնացման քաղաքականությունը, այդ իսկ պատճառով ֆրանսիական գաղութային քաղաքականությունը ավերիչ հետևանքներ էր ունենում: Աֆրիկայի գաղութայնացման հարցում ամենամեծ դերը խաղում էին Ֆրանսիայի ռազմական ուժերը [8]: Մինչ 1960թ.՝ Աֆրիկյան գաղութների անկախացումը, Ֆրանսիան կար և մնում էր ամենաազդեցիկ գաղութատերը:

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո՝ Սառը պատերազմի ժամանակահատվածում, տարբեր միջազգային և տարածաշրջանային կազմակերպություններ հիմնվեցին, որոնք հետո պետք է դառնային հզոր ուժեր: Այսպիսիք էին՝ ՄԱԿ-ը, Վարշավյան Պակտը, ՆԱՏՕ-ն: Ի դեմս ԱՄՆ և ԽՍՀՄ- ի՝ ի հայտ եկավ երկբևեռ համակարգ: Աֆրիկայի ապագաղութացումը սկսվեց Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո և ակտիվորեն շարունակվեց 1960թ. երբ Աֆրիկյան պետությունների մեծ մասը արդեն ձեռք էր բերել իր անկախությունը: Գլոբալ զարգացումներին համընթաց՝ Ֆրանսիան որդեգրեց նոր քաղաքականություն և նոր մեխանիզմներ, որպեսզի պահպանի և ուժեղացնի իր ազդեցությունը Ֆրանկոֆոն Աֆրիկայում:

Սառըպատերազմյան ժամանակաշրջանում երկկողմ պայմանագրերի, ռազմական ներխուժման և ֆինանսական աջակցության քաղաքականության միջոցով Ֆրանսիան

պահեց իր կապը Աֆրիկայի հետ: Այսպիսի քաղաքականությունը դրսևորվեց որպես Ֆրանսիայի գաղութային քաղաքականության շարունակություն: [9] Ֆրանսիայի արտաքին քաղաքականությունը Աֆրիկայում, որը հիմնված էր տնտեսական և քաղաքական շահերի պաշտպանությանը, մնաց անփոփոխ անգամ այն բանից հետո, երբ աֆրիկյան պետությունները ձեռք բերեցին իրենց անկախությունը: «Ֆրանսիա-Աֆրիկա» գաղափարի ստեղծման մեջ մեծ էր Ֆրանսիայի 5-րդ Հանրապետության առաջին նախագահ Գեներալ Շառլ դե Գոլի դերը: Այն իրենից ենթադրում էր Ֆրանսիայի գաղութային քաղաքականության շարունակություն: Չնայած նրան, որ ֆրանսիական նախկին գաղութները ստացան իրենց անկախությունը 1960թ-ին՝ ֆրանսիական շարունակում էր վերահսկողությունը ստրատեգիական նշանակության տարածություններում: [10]

Աֆրիկայում գաղութային քաղաքականության շարունակման նպատակով 1939թ. Ֆրանսիան ներմուծեց դրամավարկային քաղաքականությունը: CFA ֆրանկը հանդես էր գալիս երկու տարբեր արժույթներով. Արևմտյան Աֆրիկայի CFA ֆրանկ և Կենտրոնական Աֆրիկայի CFA ֆրանկ: Երկու արժույթներն էլ ունեն ֆիքսված փոխարժեքներ եվրոյի նկատմամբ: Ֆրանսիան վերահսկողության տակ էր պահում Աֆրիկայի գաղութների արժույթային և ֆինանսական քաղաքականությունը: Աֆրիկյան 14 պետություններ մինչ այսօր օգտագործում են ֆրանսիական արժույթը: 1994թ. CFA ֆրանկը մոտ 50 տոկոսով արժեզրկվեց Ֆրանսիայի կողմից: Այդ արժեզրկումը լուրջ խնդիրներ առաջացրեց ֆրանկո-աֆրիկյան հարաբերություններում և լուրջ վնասեցին ֆրանկո-աֆրիկյան դրամավարկային քաղաքականությանը: [11] Այդ քայլը նաև սրեց տնտեսական անկայությունը ֆրանկոֆոն Աֆրիկայում: [12]

Սառը պատերազմի տարիներին Ֆրանսիայի աֆրիկյան քաղաքականությունում գերակշռում էր ռեալիստական մոտեցումը: Ռազմական ներխուժումների միջոցով Ֆրանսիան ընդլայնեց իր ազդեցության տարածքները Աֆրիկայում: Այդ շրջանում ֆրանկո-աֆրիկյան հարաբերությունները որակվում էին որպես «նեոկոլոնիալիզմ»: Այս տերմինը սահմանվեց 1961թ. Կահիրեում՝ աֆրիկյան ժողովուրդների կոնֆերանսում:

Գաղութային համակարգը շարունակում էր գործել՝ չնայած աֆրիկյան պետությունների քաղաքական անկախությանը:

1963-1983թթ., իր շահերից ելնելով, Ֆրանսիան 20 անգամ ռազմական ներխուժման է ենթարկել Աֆրիկայի տարբեր պետություններ[13] (Տե՛ս աղյուսակ 1):

Ֆրանսիայի հետգաղութային քաղաքականության ամենազխտավոր բնորոշ գիծը կախվածությունն էր Աֆրիկյան պետություններից և՛ քաղաքականապես, և՛ տնտեսապես: Ֆրանսիայի և Աֆրիկայի հարաբերություններն ավելի են ամրապնդվում ֆրանկոֆոն Աֆրիկայի ստեղծմամբ: Օրինակ՝ Աֆրիկյան և Մալագասի միությունը, ստեղծվելով 1961թ., ավելի էր ամրապնդում քաղաքական և տնտեսական կապը Ֆրանսիայի և իր նախկին գաղութների միջև: Կազմակերպությունը լուծարվեց 1985 թ. [14] Նախկին գաղութների հետ քաղաքական, տնտեսական, պատմական կապը պահպանելու նպատակով 1970թ. Ֆրանսիան հիմնեց Ֆրանկոֆոնիայի միջազգային կազմակերպությունը: Կազմակերպությունը զագաթաժողովներ էր հրավիրում 2 տարին մեկ և միավորում էր անդամ պետությունների ղեկավարներին: Կազմակերպությունն այսօր էլ շարունակում է իր գոյությունը:

1963-2013թթ. Ֆրանսիան 31 ռազմական ներխուժում է հրականացրել Աֆրիկա: Ռազմական գործողությունները տեղի են ունեցել Ֆրանկոֆոն պետություններում: Սա խոսում է այն մասին, որ ռազմական ներխուժումները նպատակ ունեին պահպանելու Ֆրանսիայի քաղաքական և տնտեսական շահերը Աֆրիկայում՝ ավելի ամրապնդելով

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԼՐԱՏՈՒ 2016

դիկտատորական ռեժիմը: Ֆրանսիայի ռազմական ներխուժումների հիմնական նպատակներն են՝

1. տնտեսական շահ,
2. իր քաղաքացիների պաշտպանում,
3. ընդլայնել իր ազդեցության ոլորտները,
4. պայքարել ասպտամբների դեմ,
5. ռազմական միջամտություններով բարձրացնել իր դերը համաշխարհային ասպարեզում.

Մեծ է ֆրանսիայի և Աֆրիկայի կապը նաև անվտանգության ոլորտում: Այն իրականացվում է պաշտպանական համաձայնագրերով, ռազմական աջակցության պայմանագրերով, Աֆրիկյան հրամանատարների վերապատրաստմամբ, ֆրանկոֆոն պետություններում ֆրանսիական հիմքի ստեղծմամբ և զինամթերքի առքուվաճառքով: 1990թ. Ֆրանսիան զինանոցներ ուներ Աֆրիկյան 22 պետություններում, [15] ռազմաքազաներ՝ ստրատեգիական նշանակության այնպիսի պետություններում, ինչպիսիք էին՝ Ջիբութին, Սենեգալը, Կենտրոնական Աֆրիկյան հանրապետությունը, Կամերունը, Գաբոնը: Ֆրանսիայի ռազմական ուժերը, սակայն, կոնֆլիկտներին և պատերազմներին ակտիվ մասնակցություն չէին ունենում: Նրանց դերն այն է, որ երրորդ պետության ագրեսիայի դեպքում պաշտպանեին Աֆրիկայի այն պետություններին, որոնք պաշտպանական պայմանագրեր ունեին Ֆրանսիայի հետ[16] Ֆրանսիայի ռազմական քաղաքականությունը Աֆրիկայի նկատմամբ ուներ երկու կարևոր նպատակ: Առաջինը՝ պաշտպանվել երրորդ պետության ագրեսիայի դեպքում. և երկրորդ՝ պահպանել համերաշխությունը ներքին ագրեսիայի դեպքում:

Անկախությունից հետո Ֆրանսիան մեծ դեր խաղաց Աֆրիկյան իր գաղութներում ազգային բանակների ձևավորման հարցում: Համաձայն պաշտպանական պայմանագրերի, որոնք կնքվել էին Ֆրանսիայի և իր նախկին գաղութների միջև՝ Ֆրանսիան պարտավորվում էր պաշտպանել նրանց անվտանգությունը արտաքին և ներքին սպառնալիքների դեպքում: Պայմանագրերում նաև նշվում էր, որ Ֆրանսիան կարող էր միջամտել ռազմական գործողություններին՝ Աֆրիկյան պետությունների խնդրանքով: 1960-1963 թթ. Ֆրանսիան 12 անգամ ռազմական ներխուժման ենթարկեց Աֆրիկյան պետությունները[17]: Պաշտպանական պայմանագրերը Ֆրանսիայի համար հատուկ պայմաններ էին առաջարկում: Օրինակ՝ Աֆրիկյան պետությունները իրենց հույսը պարտավորվում էին վաճառել միայն Ֆրանսիային և ոչ երբեք այլ երրորդ պետության:[18]

Ֆրանսիայի աֆրիկյան քաղաքականությունում հակասություններ կային: Օրինակ՝ Ֆրանսիան, քննադատելով Հարավային Աֆրիկայի ասպարտեի դմարտավարությունը, շարունակում էր տնտեսական և քաղաքական ոլորտում համագործակցությունը Հարավային Աֆրիկայի հետ: Ֆրանսիան մեծ դեր խաղաց նաև Նիգերիա-Բիաֆրան պատերազմի հրահրման գործում՝ զինամթերք վաճառելով և տրամադրելով Բիաֆրային:[19]

1960-1994թթ. Ֆրանսիան ռազմական աջակցության 27 պայմանագիր ստորագրեց Աֆրիկայի հետ: (Տե՛ս աղյուսակ 2) Այդ պայմանագրերը Ֆրանսիայի ռազմական ներխուժումների համար իրավական հիմք էին հանդիսանում: Պաշտպանական պայմանագրերը ֆրանսիական ռազմական անձնակազմին հնարավորություն էին տալիս վարժեցնելու աֆրիկյան պետությունների բանակները [20]:

Աֆրիկայում ռազմական ուժերի տեղակայման համար Ֆրանսիան ամենաքիչը 5 կարևոր պատճառ ուներ. առաջինը՝ Ֆրանսիան մեծ տնտեսական հետաքրքրություն ուներ Աֆրիկայի նկատմամբ: Ֆրանսիան Աֆրիկայի ամենամեծ առևտրային գործընկերն էր 1991-2008թթ.: 2008թ-ին արդեն Աֆրիկայի ամենամեծ առևտրային գործընկերը դար-

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԼՐԱՏՈՒ 2016

ծավ Չինաստանը, բայց ամեն դեպքում Ֆրանսիան Աֆրիկայի համար մնում էր ԵՄ անդամներից ամենամեծ առևտրային գործընկերը: [21] Հատկանշական է, որ Աֆրիկան Ֆրանսիային էր մատակարարում բնական պաշարներ, ինչպիսին էր, օրինակ, ուրանը, բնական գազը և նավթը [22]:

Երկրորդ կարևոր պատճառն այն էր, որ Աֆրիկան Ֆրանսիայի համար լայն հարթակ էր ֆրանսերենի և ֆրանսիական մշակույթի տարածման համար: Ֆրանսերենը և մշակույթը լայնորեն տարածված էին Ֆրանկոֆոն Աֆրիկայում: Ֆրանսիայի ռազմական ներկայությունը Աֆրիկայում նպատակ ուներ ամրապնդելու նաև Ֆրանսիայի մշակույթային շահերը: [23]

Երրորդ պատճառն արդեն վերաբերում է Ֆրանսիայի քաղաքական շահերին: Ֆրանսիան Աֆրիկյան պետությունների հետ ամուր քաղաքական կապեր ուներ: Ֆրանսիան մեծապես ներգրավված էր Ֆրանկոֆոն Աֆրիկայի քաղաքական կյանքին: Վերջինս մեծ դեր խաղաց 2011 թ. մարտին Լիբիայում Քադաֆիի վարչակարգի տապալման մեջ: 2011թ. ապրիլին Ֆրանսիան, համագործակցելով ՄԱԿ-ի հետ, պաշտոնանկ արեց նախկին նախագահ Իվորի Քոստին, Լաուրենտ Գբազբոին: Ֆրանսիայի քաղաքական ներգրավվածությունը Աֆրիկայում վկայում է իր քաղաքական շահերի մասին:

Աֆրիկայում Ֆրանսիայի ռազմական ներկայության չորրորդ պատճառը Աֆրիկայում Ֆրանսիայի քաղաքացիների անվտանգության ապահովումն էր. Աֆրիկայում ապրում էր ավելի քան 200.000 Ֆրանսիացի: Ֆրանսիայի քաղաքացիները կարևոր դեր էին խաղում Աֆրիկայում Ֆրանսիայի տնտեսական շահերի ապահովման հացում:

Վերջին պատճառն այն էր, որ Աֆրիկայում Ֆրանսիայի ռազմական ներկայությունը կարևոր դեր էր խաղում ռազմական դիվանագիտության, ռազմամթերքի առքուվաճառքի, աֆրիկյան խաղաղապահ ուժերի ղեկավարման և անվտանգության պահպանման հարցերում:

1970-ական թթ. Ֆրանսիան ռազմակայաններ ուներ Աֆրիկյան 7 պետություններում, այնինչ այսօր ընդհամենը երկու ստրատեգիական նշանակության պետություններում՝ Գաբոն և Ջիբութի: Տնտեսական մարտահրավերների պատճառով Ֆրանսիան կրճատեց իր ռազմական ներկայությունը Աֆրիկայում: 2010թթ-ին փակվեց ամենամեծ և ամենակարևոր ռազմակայանը Սենեգալում: [24]

Լյսյախով՝ մեծ էր Աֆրիկայի դերը Ֆրանսիայի համար և՛ քաղաքական, և՛ տնտեսական և՛ անվտանգության հարցերում: Ֆրանսիան ընդարձակում էր իր ազդեցության ոլորտները Աֆրիկայում՝ միջազգային ասպարեզում իր ուժը մեծացնելու համար:

Աղյուսակ 1²

Տարի	Երկիր	Նպատակ
1964	Գաբոն	Վերադարձնել նախագահին հեղաշրջումից հետո
1968-1972	Չադ	Դադարեցնել հյուսիսային ապստամբությունը
1978-1980	Չադ	Պաշտպանել կառավարությունը ապստամբներից
1978	Կոնգոյի Դեմոկրատական Հանրապետություն	Պաշտպանել եվրոպական գերիներին ապստամբներից
1979	Կենտրոնական Աֆրիկյան Հանրապետություն	Իշխանությունից հեռացնել կայսր Ժան Բեդել-Բոկասային

² http://www.expatica.com/fr/news/french-news/france-africa-a-long-history-of-military-intervention_142434.html

ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑ ՀԱՄԱԼՄԱՐՆԻ ԼՐԱՏՈՒ 2016

1983-84	Չաղ	Պահպանել ապստամբների դեմ գործող վարչակարգը
1986	Չաղ	Պաշտպանել կառավարությանը ապստամբներից
1986	Տոզո	Վերադարձնել նախագահին հեղաշրջումից հետո
1989	Կամերուն	Դադարեցնել հեղաշրջումը
1990	Գաբոն	Պաշտպանել նախադաշտ Օմար Բոնգոյի վարչակազմը
1990-1993	Ռուանդա	Տարհանել ֆրանսիացիներին ապստամբների հարձակման դեպքում
1991	Կոնգոյի Դեմոկրատական Հանրապետություն	Մոբուտու Սեկո Սեզեի ռեժիմը պաշտպանելու համար
1992-94	Սոմալի	Մասնակցել ԱՄՆ-ու «Հուլիսի վերականգման» օպերացիային
1994	Ռուանդա	Մասնակցել «Թուրքական օպերացիային»
1995	Կամերուն	Դադարեցնել հեղաշրջումը և պահպանել վարչակազմը
1996-97	Կենտրոնական Աֆրիկյան Հանրապետություն	Հեղաշրջումից հետո պահպանել կարգուկանոնը
1997	Կոնգոյի Հանրապետություն	Քաղաքացիական պատերազմի դեպքում երկրից տարհանել օտարերկրացիներին
1996	Կամերուն	Պահպանել Կամերունում ռազմական ներկայություն
1998	Կոնգոյի Դեմոկրատական Հանրապետություն	Տարհանել օտարերկրացիներին
2002	Իվորի Բոսո	Մասնակցել «Լիկորնի օպերացիային»
2003	Կոնգոյի Դեմոկրատական Հանրապետություն	Պահպանել գործող վարչակարգը
2008	Չաղ	Ուժեղացնել վարչակարգը և տարհանել օտարերկրացիներին
2011	Լիբիա	Մուհամար Քադաֆիի վարչակարգը տապալելու համար
2011	Իվորի Բոսո	«Լիկորն օպերացիային» մասնակցելու և Լաուրենտ Գբագբոյի վարչակարգը տապալելու համար
2013	Մալի	Պահպանել ապստամբների դեմ գործող վարչակարգը

Աղյուսակ 2

Դաշնակից պետություն	Տարի	Դաշնակից պետություն	Տարի
Բենին	1975	Մալավի	1980
Բուրկինա Ֆասո	1961	Մալի	1985
Բուրունդի	1969	Մաուրիտուս	1979
Կամերուն	1974	Մավրիտանիա	1986
Կենտրոնական	1960	Մարոկկո	1994

ՄԵՏՐՈՊ ՄԱՇՏՈՅ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԼՐԱՏՈՒ 2016

<i>Աֆրիկա</i>			
<i>Չադ</i>	<i>1976</i>	<i>Նիգերիա</i>	<i>1977</i>
<i>Կոնորոս</i>	<i>1978</i>	<i>Ռուանդա</i>	<i>1975</i>
<i>Կոնգո/Բրազզավիլ</i>	<i>1974</i>	<i>Սենեգալ</i>	<i>1974</i>
<i>Կոնգո/Կինշասա</i>	<i>1974</i>	<i>Սեյշելյան Կղզիներ</i>	<i>1979</i>
<i>Զիբուբի</i>	<i>1977</i>	<i>Տոգո</i>	<i>1963</i>
<i>Հասարակածային Գվինեա</i>	<i>1985</i>	<i>Թունիս</i>	<i>1973</i>
<i>Գաբոն</i>	<i>1960</i>	<i>Զիմբաբվե</i>	<i>1992</i>
<i>Գվինեա</i>	<i>1985</i>	<i>Մադագասկար</i>	<i>1966</i>
<i>Իվորի Բոստ</i>	<i>1961</i>		

ԾԱՆՈԹԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1. Klein M., Slavery and Colonial Rule in French West Africa. Cambridge: Cambridge University, 1998, p. 22.
2. Iliffe J., Africans: The History of a Continent. Cambridge: Cambridge University, 2007, p. 195.
3. Manning P., Francophone Sub-Saharan Africa: 1880-1995. Cambridge: Cambridge University, 2004, pp. 75-6.
4. Fenwick L., British and French Styles of Influence in Colonial and Independent Africa: A Comparative Study of Kenya and Senegal. Washington, D.C.: American University, 2009, pp. 2-5.
5. Iverson A., From Eurafica to Multilateralism: The Europeanization of France’s Africa Policy. Vancouver, B. C.: University of British Columbia, 2007, pp. 16-17
6. Hrituleac A., The Effects of Colonialism on African Economic Development: A Comparative Analysis between Ethiopia, Senegal and Uganda. Aarhus: Aarhus University, 2011, p. 36.
7. Martin G., The Historical, Economic, and Political Bases of France’s African Policy. The Journal of Modern African Studies, Vol. 23, No.2, 1985, p.191.
8. Fenwick, L., 2009. British and French Styles of Influence in Colonial and Independent Africa: A Comparative Study of Kenya and Senegal. Washington, D.C.: American University, pp. 2-5.
9. Martin G., The Historical, Economic, and Political Bases of France’s African Policy, p 197.
10. Martin G., France’s African Policy in Transition: Disengagement and Redeployment. Illinois: University of Illinois, 2000, pp. 7-13.
11. Korner H., The Franc Zone of West and Central Africa: A Satellite System of European Monetary Union. Intereconomics, Vol. 37, No. 4, 2002, pp. 199-201.
12. Martin G., France’s African Policy in Transition: Disengagement and Redeployment, p. 9
13. Martin G., The Historical, Economic, and Political Bases of France’s African Policy, p.197.
14. Hance W., The Geography of Modern Africa. (2nd ed.). New York: Columbia University Press, 1975, p. 85
15. Ogunmola D., Redesigning Cooperation: The Eschatology of Franco-African Relations. Journal of social Sciences, Vol. 19, No. 3, 2009, p. 236
16. Staniland M., Francophone Africa: The Enduring French Connection. Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 489, 1987, p. 52.
17. Marks T. A., Djibouti: France’s Strategic Toehold in Africa. African Affairs, Vol. 73, No. 290, 1974, p. 96
18. Martin G., The Historical, Economic, and Political Bases of France’s African Policy, p.198:

19. Pepy M. D., France's Relations with Africa. African Affairs, Vol. 69, No. 275, 1970, pp. 158-159.
20. Ibid., p. 90.
21. EUROSTAT. France's economic relations with Africa published by EUROSTAT, Revival of EU 27 trade in goods with Africa, STAT/10/178, 26 November 2010.
22. Siradag A., Causes, Rationales and Dynamics: Exploring the Strategic Security Partnership Between the European Union and Africa. Leiden: Leiden University, 2012.
23. Degang S. and Zoubir, Y., Sentry Box in the Backyard: Analysis of French Military Bases in Africa. Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia), Vol. 5, No. 3, 2011, p.90.
24. France 24, French Military Bases in Dakar to Close Doors. 2010. Available from: <http://www.france24.com/en/20100220-french-military-bases-dakar-close-doors> (Accessed 7 June 2013).

ԱՄՓՈՓԱԳԻՐ

Աֆրիկայում Ֆրանսիայի գաղութային քաղաքականության ուղղությունները ժաննա Հարությունյան

Աֆրիկան քաղաքական, տնտեսական և ստրատեգիական մեծ նշանակություն ունեցող Ֆրանսիայի համար: Ֆրանսիան աֆրիկյան գաղութների նկատմամբ վարում էր քաղաքական և մշակութային ծուլման քաղաքականություն: Ֆրանսիայի այս քաղաքականության նպատակն էր շահագործել Աֆրիկան և դրանով իսկ բարձրացնել Ֆրանսիայի միջազգային հեղինակությունը: Ֆրանսիայի այս քաղաքականությունը չէր հարգում աֆրիկյան մշակույթն ու սովորույթները: Այն արգելում էր աֆրիկյան լեզուները, մշակույթը, ինքնությունը: Ֆրանսիան Աֆրիկայի հետ կապը իրականացնում էր պաշտպանական պայմանագրերի, ռազմական միջամտությունների, ֆինանսական աջակցության քաղաքականության միջոցով: Ֆրանսիան իրականացրեց նաև դրամավարկային քաղաքականություն՝ նպատակ ունենալով ընդլայնել իր տնտեսական և քաղաքական ազդեցության ոլորտները Աֆրիկայում և, այդպիսով, մեծացնել իր դերը համաշխարհային քաղաքականությունում:

РЕЗЮМЕ

Направления колониальной политики Франции в Африке Жанна Арутюнян

Ключевые слова: Франция, Африка, колониальная политика, экономический интерес, политика ассимиляции, оборонные договоры, Франкофония, военное вмешательство

Африка была важна для Франции с точки зрения экономических, политических и стратегических интересов. Франция разработала культурно-политическую ассимиляцию по отношению к африканским колониям. Основной целью французской политики ассимиляции в Африке было использовать Африку и увеличить международный престиж Франции. Ведомая Францией политика принижала африканскую культуру и традиции, запрещала использование африканских языков. Франция сохранила свои отношения с Африкой через соглашения о сотрудничестве, о военном вмешательстве и политики финансовой помощи. Франция установила свою денежно-кредитную систему, с целью расширить свое

экономическое и политическое влияние в Африке, чтобы впоследствии увеличить свою роль в мировой политике.

SUMMARY

The Directions of French Colonial Policy in Africa

Zhanna Harutyunyan

Keywords: *France, Africa, colonial policy, economic interest, assimilation policy, defense agreements, Francophon, military interventions.*

Africa was important for France in terms of economic, political and strategic interests. France developed a cultural and political assimilation policy towards its African colonies. The main goals of the French assimilation policy in Africa were to exploit Africa and to increase France's international prestige. The assimilation policy of France in Africa did not respect African traditions, it banned African languages, culture. France maintained relations with Africa through "cooperation agreements", "military interventions", and "financial assistance policies". France established its monetary system to expand its economic and political influence in Africa and increase its world power.